

Jarmila Sabová Džuppová

Smrek podľa vzoru dub

Jarmila Sabová sa narodila 1984 v Michalovciach. 2002-2010 študovala na Fakulte umení TU v Košiciach v Ateliéri grafiky a experimentálnej tvorby pod vedením prof. Rudolfa Sikoru. Patrí k výrazným osobnostiam mladej slovenskej maľby, jej obrazy boli prezentované na viacerých samostatných a skupinových výstavách na Slovensku a v Čechách. 2008 sa stala finalistkou ceny Nadácie VÚB, 2009 bola finalistkou prestížnej ceny Oskára Čepana. Samostatne vystavovala v Mestskej galérii v Rimavskej Sobote a Nitrianskej galérii (2006), Galérii Cypriána Majerníka (2010). V jej obrazoch sa mieša individuálna biografia s odkazmi na kolektívne mýty a symboly. Výsledkom sú nečakané kompozície, ktoré otvárajú nielen tému vzťahu človeka k prírode a prostrediu, ale aj k vlastnej prirodzenosti a slobode. Vo svojej doterajšej tvorbe tematizuje jeden zo základných protikladov novodobého slovenského kultúrneho povedomia. A tým je najmä z literatúry známy protiklad mesta a vidieka, rurálneho a urbánneho. V jej tvorbe však nie je toto protirečenie nijakým spôsobom dramatizované či stavané do roviny neriešiteľného problému. Ide skôr o nostalgické spomienky na blednúci film detstva, interpretované prekvapujúco suverénnym a navýsost' aktuálnym maliarskym podaním. (Zdroj aukčná spoločnosť SOGA)

Jarmila Sabová Džuppová - Smrek podľa vzoru dub

Trvanie výstavy: 25.1. – 4.3. 2018

kurátor výstavy: Richard Gregor

Pri pohľade na aktuálnu situáciu v slovenskej maľbe stojí zato zamyslieť sa, kam dospelo toto umelecké médium bezmála trinásť rokov po našom pokuse o „Prievan“ (PGU Žilina, 2005). Vyslovili sme okrem optimizmu vtedy tiež obavu, aby sa veľká ofenzíva maľby nestala svojim vlastným katom, aby sa jej potenciál a potenciál záujmu o ňu nepremrhal v komerčnej uplatniteľnosti a tým prispôsobivosti. Možno dnes povedať, že naše obavy boli čiastočne namieste.

Súčasná maľba - teda tá, ktorá vzniká po začiatku tretieho milénia, sa v dobrom i zlom stala trhovou komoditou - na jednej strane sa sama devalvovala, lebo autori niekedy trochu pridloho recyklujú úspešné vizuálne stratégie. Na druhej strane sa práve cez ňu záujem zberateľov či galeristov dostal aj k ďalším umeleckým polohám, dokonca k soche a objektu (snáď jedine video „odoláva“). Ako vedľajší produkt sa obnovilo niečo, voči čomu sme sa po roku 1989 vymedzovali: silný stredný prúd. Vo svojej novej podobe zmenil chápanie umenia, ktoré sa u nás takýmto názvom dovtedy zastrešovalo. Predtým išlo v podstate o pokleslú až gýčovú produkciu, o preberanie osvedčených polôh modernistického výtvarného umenia zo sveta (napríklad u nás nadužívaný vzor Francisa Bacona). Súčasná, v pozitívnom slova zmysle stredoprúdová maľba už operuje v podstatne širších vizuálnych stratégiách, neupína sa k jednému „majstrovi“, ktorého donekonečna opakované analýzy by často dospeli k absurditám. Do stredného prúdu sa posunula dobrá kvalitná maľba, ktorá nevybočuje z pevne stanovených mantinelov kultivovanosti a estetiky - na jednej strane nemusí za každú cenu prinášať objavné témy, vystačí si ale s pomalým a istým cibrením rukopisu toho ktorého autora či autorky. Jednoducho: pri všeobecnom zvýšení kvality a rozhladu sa do najfrekvencovanejšej zóny zorného poľa dostala tvorba, ktorá by v minulosti možno predstavovala lokálny vrchol. Umelci, o ktorých je reč, majú svojich fanúšikov aj medzi zberateľmi, kurátormi či kritikmi, pri niektorých menách vieme už dopredu, kto ich výstavu otvorí a kto (a niekedy aj čo) o nej napíše. V mnohých (ale rozhodne nie všetkých!) prípadoch stále platí rozdelenie na mužskú (kozmpolitnejšiu) a ženskú (introvertnejšiu) maľbu. V zásade je všeobecne známou skutočnosťou, ktorý z mladých umelcov absolvoval štúdium v ktorom ateliéri na našich troch umeleckých akadémiách - často je to viditeľné v samotných dielach.

Za predstaviteľov maľby, ktorá presahuje dnes zatiaľ nepomenovanú, no plne rešpektovanú kategóriu stredného prúdu „s ľudskou tvárou“ možno považovať tých umelcov a umelkyne, ktorí nespádajú (výhradne) do niektorej z uvedených charakteristík. Nie je veľa tých, ktorých diela si vieme predstaviť, ako za päťdesiat rokov dominujú stálym expozíciám galérií, dokumentujú tvorbu dneška. Jarmila Sabová Džuppová medzi nich určite patrí.

Džuppovej rukopis si uchováva (secesno-expresívnu) retro štylizáciu, výraznú farebnosť a tajomnú významovosť - nikdy nie je s istotou jasné, čo všetko skrýva zámerná banálnosť výjavu, predkladaná v prvom pláne. V minulosti, počas štúdií a tesne po nich, motívy prichádzali ako náhodné čriepky, situácie či „zátišia“ z autorkinho prirodzeného prostredia. Nikdy ho neheroizovala - geograficky Michalovce nie sú veľmi významné centrum, ani extra pekné mesto -, skôr v obrazoch podávala stret svojej imaginácie s tým, čo ju obklopuje. Alebo ešte lepšie, akú imagináciu vyvoláva to, čo nás každodenne obklopuje.

Možno až literárne (poetické) nachádzanie a popísanie nepovšimnutých (spravidla paradoxných) detailov. Odvtedy už uplynul pomerne dlhý čas a na najnovších maľbách z obdobia posledných dvoch rokov vidno vyššiu zrelosť rukopisu aj uvažovania. Súhrnne sa to prejavuje vo väčšej rafinovanosti a abstrahovaní, vo využívaní techník na uvoľňovanie i prekryvanie (ukrývanie) emócií či vizuálnych a textových informácií, motívy sú menej náhodné a ak aj, tak viac referujú k autorke. Spoločným menovateľom Džuppovej života v posledných rokoch je situácia, ktorú zažíva približne polovica populácie: založenie a rozpad rodiny, deti, ktoré tranzitujú od jedného rodiča k druhému, a s tým spojené peripetie, stresy, konflikty a nejasnosti. Džuppová si cestu k odbúraní vlastných tráum metaforizovala cez slnovrat v diele „Slnovrat - letný“ (2017) - stredne veľkej maľbe, ku ktorej sa opakovane vracala, premaľovávala ju a menila až po pripustenie katarzne dominantného, kompozične vypointovaného momentu žiarivého slnka. V ďalších obrazoch na tejto výstave vidno určitý retrospektívny pohľad - prehodnocovanie motívov a situácií z minulosti. Vracia sa k leitmotívom niektorých starších (klavír, drak, orech) či dokonca najstarších diel (líška) a, mám dojem, že znovuzaradením do aktuálnych malieb ich konfrontuje s nie najprijemnejším obdobím svojho života, a práve tým sa ho snaží prekonať (neutralizovať). Úplne novou sériou a možno aj budúcim dominantnejším smerovaním sú grafické listy (technikou suchej ihly), ktoré pre autorku predstavujú ideálny stred medzi kresbou a maľbou. Podporiť návrat ku klasickej grafike je jednou z ambícií banskoštiavnického umeleckého centra „Banská st a nica“ - vlaňajší krátky letný pobyt Džuppovú veľmi ovplyvnil. Dalo by sa povedať, že padol na veľmi úrodnú, pripravenú pôdu u umelkyne, ktorá si v rámci vlastnej konitnuty hľadá v istom zmysle novú identitu.

Imaginatívna línia slovenského výtvarného umenia, a to všetci vieme, nie je uzavretá kapitola. Uzavretou kapitolou je možno spôsob, akým sa v minulosti intepretovala - sama zo seba, ako hodnota bezúčelnej virtuozity, bez presahu k spoločnosti, maximálne ako únik z nej (napríklad v čase socialistickej normalizácie). Isteže, téma úniku do (fantazijného) sveta bude vždy aktuálna. Má to však aj inú stránku. Vôľa po imaginácii môže byť súčasťou kolektívneho (pod-)vedomia nášho spoločenstva, špecifickým udržiavaním stavu bezproblémového (neohraničeného) detstva v spoločnosti, ktorej potreby a ideály boli (a v istom zmysle aj sú) dlhodobo nesaturované.

Džuppovej maliarska poloha sa už na našej scéne etablovala, patrí k neprehliadnutelným. Pôvodné solitérne vyznenie sa napokon práve cez prizmu imaginatívneho, naratívneho a tým v pozitívnom zmysle ilustratívneho kontextualizovalo napríklad s tvorbou Svätopluka Mikytu, pričom ich existencia a akceptácia isto povzbudila aj ďalších. Tak sa stalo a stáva, že kedysi „nehodný“ model umeleckého vyjadrenia - áno, naša scéna má vždy tendenciu považovať niektorý spôsob umeleckého vyjadrenia za neadekvátny - sa vrátil ako plnovýznamový a aktuálny. A cezeň sa to podarí aj ďalším.

Richard Gregor
Bratislava, 24.1.2018

Andrejko vo vani, 2017
vajčková tempera, olejový + suchý
pastel, 207 x 140 cm

Odbrzdený kolotoč, 2017
vajčková tempera, 207 x 140 cm

Zrkadlová s antikryštálmi, 2017
vajčková tempera, olejový + suchý pastel
207 x 140 cm

"Zo dna horúceho leta až na vrchl ostrej zimy a odtiaľ už priamo ďalej na prah nahej vlahej jari v ktorej klíči moje iné ja" z pesničky "Spojenie uprostred jesene" Ursiny Štrpka, 2017, 207 x 140 cm

Zimný slnovrat, 2017
vajčková tempera,
207 x 140 cm

Zrkadlová 11 s koňmi
2017, vajíčková
tempera,
olejový suchý pastel,
207 x 140 cm

Komínový, 2016- 2017
akryl, suchý pastel, uhlík
171 x 138 cm

Hojdačka pred bytovkou II.
olejový pastel, uhlík, tempera
2017, 74 x 100 cm

Hojdačka pred bytovkou I.
olejový pastel, uhlík, tempera
2017, 74 x 100 cm

Zabrzdený kolotoč
(posledný akryl)
olejový pastel, uhlík,
tempera
2017, 74 x 100 cm

Chodba chirurgie
olejový pastel, uhlík,
tempera
2017, 74 x 100 cm

Letný shovrat
2016-2017, akryl, olejový
pastel, 171 x 138 cm

Fontána I., 2011, olej,
uhlik a latex na sololite,
170x137cm

Toto bolo pred suchou ihlou
olejový pastel, uhlík, tempera
2017, 74 x 100 cm

Chodba chirurgie (jašterička je trnkova.z
kalendára)
olejový pastel, vajíčková tempera
2017, 74 x 100 cm

Chrič. Hoří. Sneží., 2015,
akryl a olejový pastel na
sololite, 84x133 cm

Chrič zapchatý odkvitnutým
lipovým kvetom. Príslopský,
2015, tuha, suchý a olejový
pastel, 74x100 cm

Jeleňový chrič, 2015, uhlík
akryl, suchý a olejový pastel na
drevotrieske, 74x100 cm

„Detail z torty (Z filmu Král Drozdů Brada)“, 140 x 100 cm

Uhoriky-nakladačky (umyté) sa sušia v postielke
akryl, pero, akvarelové farbičky
2017, 74 x 100 cm

„Prestol ugotovannyj“ s mucholapkou, podľa Andreja Ružlova
olej na drevotrieske
2012, 120 x 80 cm

u. fond
na podporu
umenia

Mgr. Zuzana Danková
DOT. Contemporary Art gallery
m: +421948663007
a: Lazaretská 13, 811 08, Bratislava
w: www.dotgallery.sk
e: dankova@dotgallery.sk

